

Факултет Правни

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

(Број захтева)

Веће научних области правно-економских наука

(Назив већа научне области коме се захтев упућује)

(Датум)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на одлуке о усвајању извештаја Комисије за оцену докторске дисертације и о именовању комисије за одбрану

Молимо да, сходно члану 48 ст. 5 тач. 4) Статута Универзитета у Београду ("Гласник Универзитета", бр. 201/2018, 207/2019, 213/2020, 214/2020, 217/2020, 230/21, 232/22, 233/22 и 236/22), дате сагласност на одлуку о усвајању извештаја Комисије за оцену докторске дисертације:

КАНДИДАТ: **Миљан (Драгослав) Савић**

(име, име једног од родитеља и презиме)

студент докторских студија на студијском програму Право,

уписан на докторске студије 2016/2017. године,

пријавио је тему докторске дисертације дана 25. септембра 2023. године, под називом:

„Емпиријска анализа интернет пиратерије у светлу теорије планираног понашања и теорије одвраћања“

из научне области: **економска анализа права, микроекономија и макроекономија**

Универзитет је дана 26.12.2023. својим актом под бр. 02-03 бр. 61202-4720/1-23 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

„Емпиријска анализа интернет пиратерије у светлу теорије планираног понашања и теорије одвраћања“

Име и презиме ментора: проф. др Бранко Радуловић

Комисија за оцену докторске дисертације именована је на седници одржаној 30. марта 2026. године одлуком факултета под бр. 04-452/2, у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	Установа у којој је запослен
1.	Др Слободан Марковић	редовни професор	пословноправна	Универзитет у Београду – Правни факултет (у пензији од 29.4.2025).
2.	Др Бранко Радуловић	редовни професор	економија и право (економска анализа права)	Универзитет у Београду Правни факултет
3.	Др Драгана Драганац	ванредна професорка	рачуноводство и пословне финансије	Универзитет у Београду – Економски факултет
4.	Др Данка Пурић	ванредна професорка	општа психологија	Универзитет у Београду – Филозофски факултет
5.	Др Никола Илић	доцент	економија и право (економска анализа права)	Универзитет у Београду Правни факултет

Напомена: уколико је члан Комисије у пензији навести датум пензионисања.

Датум стављања извештаја Комисије и докторске дисертације на увид јавности: 17. април 2026. године.

Наставно-научно веће факултета усвојило је извештај Комисије за оцену докторске дисертације на седници одржаној дана 27. маја 2026. године.

Комисија за одбрану докторске дисертације именована је на седници одржаној 27. маја 2026. године одлуком факултета под бр. 04-452/5, у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	Установа у којој је запослен
1.	Др Слободан Марковић	редовни професор	пословноправна	Универзитет у Београду – Правни факултет (у пензији од 29.4.2025).
2.	Др Бранко Радуловић	редовни професор	економија и право (економска анализа права)	Универзитет у Београду Правни факултет
3.	Др Драгана Драганац	ванредна професорка	рачуноводство и пословне финансије	Универзитет у Београду – Економски факултет
4.	Др Данка Пурић	ванредна професорка	општа психологија	Универзитет у Београду – Филозофски факултет
5.	Др Никола Илић	доцент	економија и право (економска анализа права)	Универзитет у Београду Правни факултет

Професор др Бојан Милисављевић

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

- Прилози:
- Одлука Наставно-научног већа о усвајању извештаја Комисије за оцену докторске дисертације и одлука о именовању Комисије за одбрану докторске дисертације
 - Извештај Комисије о оцени докторске дисертације

Напомена: Факултет доставља Универзитету захтев са прилозима у електронској форми и у једном писаном примерку за архиву Универзитета

На основу члана 26. Статута Универзитета у Београду - Правног факултета и члана 41 Правилника о докторским студијама на Универзитета у Београду - Правном факултету из 2019. године, Наставно-научно веће Универзитета у Београду - Правног факултета, на XVII седници, одржаној 27. маја 2026. године, донело је

О Д Л У К У

Члан 1.

Прихвата се извештај Комисије за преглед и оцену докторске дисертације кандидата **Миљана Савића (ДС 2016-18)**, под насловом **„Емпиријска анализа интернет пиратерије у светлу теорије планираног понашања и теорије одвраћања“** и одређује комисија за одбрану, у саставу:

др Слободан Марковић, редовни професор, у пензији
др Бранко Радуловић, редовни професор
др Драгана Драганац, ванредна професорка Економског факултета Универзитета у Београду
др Данка Пурић, ванредна професорка Филозофског факултета Универзитета у Београду
др Никола Илић, доцент

Универзитет у Београду је 26. децембра 2023. године, актом под бројем: 02-03 Број: 61202-4720/1-23, дао сагласност на предлог теме докторске дисертације и одређивање проф. др Бранка Радуловића за ментора.

Кандидат је објавио радове:

- 1) „Морално расуђивање и професионална пословна етика у рачуноводственој професији - анализа спроведених истраживања“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 62(100)/2023, стр. 269-288.
- 2) „Детерминанте етичких уверења правника у Србији“, *Анали Правног факултета универзитета у Београду*, бр. 68(2)/2020, стр. 143–165.
- 3) „Интернет пиратерија и последице по жртве“, коаутор: Н. Петровић, *Темид*, бр. 19(3–4)/2016, стр. 389–404.

Објављени радови квалификују кандидата за одбрану докторске дисертације.

Члан 2.

О извршењу ове одлуке стараће се Декан Универзитета у Београду - Правног факултета.

04-број: _____

Београд

ПРЕДСЕДНИК НАСТАВНО-НАУЧНОГ ВЕЋА

Проф. др Бојан Милисављевић

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Београду која је донета на седници одржаној 30. марта 2026. године одређени смо за чланове Комисије за преглед и оцену докторске дисертације кандидата Миљана Савића под насловом: „**Емпиријска анализа интернет пиратерије у светлу теорије планираног понашања и теорије одвраћања**“. Након што смо прегледали и извршили оцену достављене докторске дисертације, задовољство нам је да Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Београду поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

І Основни подаци о кандидату и дисертацији

а) Подаци о кандидату

Миљан Савић рођен је 27. новембра 1989. године у Београду. Основну школу и гимназију завршио је у Београду, са одличним успехом. Основне студије на Правном факултету Универзитета у Београду уписао је 2008. године, а дипломирао у јуну 2013. године, са просечном оценом 8,14.

Одмах након основних студија, у октобру 2013. године, уписао је мастер академске студије на Правном факултету Универзитета у Београду (Правно-економски модул), које је завршио у октобру 2015. године са просечном оценом 9,75, одбравивши мастер рад на тему „Економска анализа интернет пиратерије“, под менторством проф. др Бранка Радуловића.

Докторске академске студије, у оквиру уже научне области *Економска анализа права, микроекономија и макроекономија*, на Правном факултету Универзитета у Београду уписао је у новембру 2016. године. На докторским студијама положио је све испите са просечном оценом 10,00. Предлог пројекта докторске дисертације одбранио је у октобру 2023. године.

Упоредо са докторским студијама радио је као адвокатски приправник (2016–2018). Потом је био ангажован на великом броју пројеката који се тичу регулаторне реформе а примарно као консултант за унапређење пословног окружења на Пројекту за поједностављење административних поступака и регулативе еПапир – Међународне финансијске корпорације (ИФЦ) (2018–2021), као и на Пројекту „ЕУ за боље пословно окружење – EU4BE“ (2022–2025) који је спроводила Светска банка. Тренутно је ангажован као консултант на пројектима Међународне финансијске корпорације (ИФЦ).

Током докторских студија похађао је Интердисциплинарне курсеве из области креирања и анализе јавних политика, у организацији Правног факултета у сарадњи са другим факултетима Универзитета у Београду и стручњацима са Кингс колеџа из Лондона. Похађани курсеви: Квалитативне истраживачке методе за анализу јавних политика; Квантитативне методе за истраживање јавних политика и прописа; Анализа ефеката прописа.

Члан је Српског удружења за економску анализу права (СУЕАП), у оквиру чијих научних скупова је излагао резултате више својих научних истраживања. Са коауторским радом „*Accounting practitioners and small business clients' tax compliance: Evidence from the survey of Serbian accountants*“, учествовао је на више међународној научних скупова: *online* конференцији *International conference on tax compliance: new methodological and empirical approaches*, у организацији *Универзитета у Перуђи 2020. године*; *online* конференцији *ComplianceNet 2021*, у организацији *University College London (UCL)*, као и на седмој међународној *online* конференцији *The Shadow Economy, Tax Behaviour and Institutions*.

Објавио је више научних радова у часописима од међународног значаја, на српском и на енглеском језику. У радовима се примарно бави темама из области права интелектуалне својине.

1. Radulović, B., & Savić, M. (2025). Accounting practitioners and small business clients' tax compliance: Evidence from the survey of Serbian accountants. *European Journal of Law and Economics*, 59(2), 277-305. <http://doi.org/10.1007/s10657-024-09798-9> (M21).
2. Savić, M. (2023). Moralno rasuđivanje i profesionalna poslovna etika u računovodstvenoj profesiji - analiza sprovedenih istraživanja. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 62(100), 269-288. <http://doi.org/10.5937/zrpf0-46781> (M51).
3. Radulović, B., Pejkić, D., Trivić, S., Dragutinović, D., Savić, M., & Čvorović, A. (2021). *Analysis of Obstacles to Sales of Non-Performing Receivables of Serbian MSMEs*. Belgrade: Balkan Center for Regulatory Reform.
4. Radulović, B., & Savić, M. (2021). Trade in Counterfeit Goods in Serbia – Methodological Approach and Quantification. *Industrija*, 49(1), 7–23. <https://doi.org/10.5937/industrija49-28308> (M51).

5. Mikić, H, Radulović, B, & Savić, M. (2020). Creative industries in Serbia: Methodological approaches and economic contribution. *Ekonomika preduzeća*, 68(3–4), 201–214. <http://doi.org/10.5937/EKOPRE2004201M> (M24).
6. Савић, М. (2020). Детерминанте етичких уверења правника у Србији. *Анали Правног факултета универзитета у Београду*, 68(2): 143–165. <http://doi.org/10.5937/AnaliPFB2002145S> (M24).
7. Савић, М. & Petrović, N. (2016). Интернет пиратерија и последице по жртве. *Temida*, 19(3–4), 389–404. <https://doi.org/10.2298/tem1604389s> (M51).

б) Основни подаци о дисертацији

Докторска дисертација Миљана Савића „Емпиријска анализа интернет пиратерије у светлу теорије планираног понашања и теорије одвраћања“ садржи укупно 258 страна и обликована је у свему у складу са важећим Упутством о облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду од 2019. године (формат А4, маргине 20mm, проред подешен на 1 ред, фонт Times New Roman, величина писма основног текста 12 типографских тачака).

Дисертација садржи насловну страну на српском и енглеском језику, страну са подацима о ментору и члановима комисије на српском језику, страну са подацима о докторској дисертацији на српском и енглеском језику, укључујући сажетак и кључне речи, три стране садржаја, 175 страна основног текста (подељено на три велике целине и 18 поглавља), 34 стране са списком коришћене литературе, 35 страна прилога, биографију на једној страни, изјаву о ауторству, изјаву о коришћењу и изјаву о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада (укупно четири странице). Истраживачку грађу која је коришћена при изради докторске дисертације чине монографије, уџбеници, зборници радова, приручници, чланци, студије/извештаји, прописи, судска пракса, интернет и други извори (укупно 576 библиографских јединица).

Докторска дисертација је подељена на следеће целине: уводна и теоријска разматрања (које се састоје од четири поглавља), први део (прво истраживање) – „Метаанализа интернет пиратерије у светлу теорије планираног понашања и теорије одвраћања“ (који обухвата осам поглавља), други део (друго истраживање) – „Структурално моделирање интернет пиратерије у светлу теорије планираног понашања и теорије одвраћања“ (који се састоји од шест поглавља), закључак, литературе и прилози.

Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ је у складу са важећим Правилником о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду проверила оригиналност докторске дисертације коришћењем софтвера iThenticate. Утврђено подударање текста (индекс сличности) износи 13%, а утврђене појединачне сличности са другим објављеним текстовима износе у једном случају

1%, а у свим осталим случајевима су мање од 1%. Ментор проф. др Бранко Радуловић је на основу увида у извештај дао позитивну оцену оригиналности докторске дисертације утврдивши да су наведене сличности последица цитирања, упућивања на правне прописе, и превасходно на библиографске податке и пратеће изјаве, на које се односи готово целокупан наведени проценат подударања текста.

II Предмет и циљ дисертације

Предмет ове докторске дисертације јесте емпиријска анализа намере да се изврши интернет пиратерија, односно испитивање фактора који обликују тражњу за неовлашћеним умножавањем односно преузимањем или одашиљањем дигиталног садржаја заштићеног ауторским и сродним правима, у онлајн окружењу. У том смислу, дисертација полази од становишта да интернет пиратерија не представља искључиво правно или економско питање, већ сложен друштвени и бихевиористички феномен, условљен мотивацијом појединаца, њиховим ставовима, перцепцијама ризика и користи, као и утицајем ширих друштвених норми и институционалних механизма, чије разумевање захтева интеграцију увида из економске анализе права, бихевиористичких теорија и емпиријских истраживања. Управо због тога, разумевање мотива који стоје иза одлуке појединаца да се баве пиратеријом има посебан значај, како за научно објашњење овог феномена, тако и за обликовање делотворних правних, регулаторних, превентивних, образовних и тржишних мера.

У теоријском смислу, дисертација интернет пиратерију посматра кроз интегрисани аналитички оквир који повезује теорију планираног понашања и теорију одвраћања. Теорија планираног понашања полази од тога да је понашање непосредно одређено намером и опаженом контролом понашања, док намера зависи од ставова, субјективних норми и опажене контроле понашања. Ова теорија је посебно погодна за анализу интернет пиратерије, јер омогућава да се у систематичан однос доведу индивидуалне процене последица понашања, утицај социјалног окружења и перципирана лакоћа извршења пиратерије. Са друге стране, теорија одвраћања наглашава улогу очекиваних санкција, њихове извесности и строгости у формирању одлуке о законитом или незаконитом понашању. У економској традицији рационалног избора, појединац своје одлуке доноси тако да максимизује очекивану корисност, а управо зато перцепција вероватноће откривања и кажњавања, као и перцепција тежине санкције, могу бити важни чиниоци у објашњењу интернет пиратерије.

Сходно томе, предмет дисертације обухвата испитивање релевантности и објашњавајуће снаге теорије планираног понашања и теорије одвраћања у објашњењу намере да се изврши интернет пиратерија, као и самог пиратског понашања. На тај начин, предмет дисертације обухвата и испитивање могућности интеграције бихевиористичког и економског приступа у објашњењу намере за извршење интернет пиратерије. Дисертација је

конципирана као целина која, поред уводне теоријске анализе, обухвата два међусобно повезана, али методолошки различита аналитичка емпиријска приступа.

Први део дисертације има за предмет мета-аналитичко интегрисање налаза постојећих емпиријских истраживања о предикторској моћи основних варијабли теорије планираног понашања и теорије одвраћања у објашњењу намере ка интернет пиратерији, односно самог пиратског понашања. Циљ овог дела дисертације јесте статистичка интеграција постојећих налаза о односима између детерминанти теорије планираног понашања и теорије одвраћања, с једне стране, и ставова и намере да се изврши интернет пиратерија, односно самог пиратског понашања, с друге стране, како би се утврдили правац, значај и величина тих ефеката. Поред тога, циљ овог дела истраживања јесте и испитивање модераторских променљивих које могу објаснити разлике у резултатима појединачних студија.

Други део дисертације чини емпиријска целина, која се надовезује на налазе метааналитичког дела. У овом делу, основни модел теорије планираног понашања проширен је предикторима теорије одвраћања и емпиријски тестиран на пригодном узорку студената више факултета Универзитета у Београду. Циљ овог дела дисертације јесте, пре свега, да се утврди објашњавајућа моћ основних детерминанти теорије планираног понашања у предвиђању намере да се изврши интернет пиратерија. Додатно, посебан циљ јесте и да се испита да ли очекивана извесност откривања и кажњавања и очекивана строгост казне представљају теоријски и емпиријски оправдане допунске предикторе ставова према интернет пиратерији, односно намере да се такво понашање изврши.

На тај начин, дисертација има и шири научни циљ: да допринесе прецизнијем разумевању мотивационих механизма који стоје иза интернет пиратерије и да понуди интегрисани аналитички оквир за тумачење овог феномена, који би могао бити релевантан како за даља академска истраживања, тако и за креирање ефикаснијих јавних политика и правних мера у области заштите интелектуалне својине.

III Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У првом (метааналитичком) делу дисертације нису постављене формалне хипотезе. Истраживање је спроведено као неекспериментално експлоративно истраживање. Имајући у виду природу метаанализе као поступка статистичке синтезе постојећих емпиријских налаза, њен циљ није био тестирање унапред формулисаних хипотеза на примарном узорку, већ испитивање правца, значаја и снаге кључних релација теорије планираног понашања и теорије одвраћања. У том смислу, метаанализа је испитивала утицај и јачину основних униваријантних релација: Ставови → Намера; Субјективне норме → Намера; Опажена контрола понашања → Намера; Намера → Понашање; Очекивана извесност откривања и кажњавања → понашање; и Очекивана строгост казне → Понашање. Поред тога, у оквиру метааналитичког дела тестирани су ефекти три метааналитичка структурална модела, као и

утицај шест модераторских варијабли на снагу релација у моделу, и то: тип садржаја, тип узорка, Хофстедеов индекс културе, тип/статус публикације, родна структура узорка и година објављивања студије.

У другом делу дисертације (*примарно истраживање помоћу структуралног моделирања*), а полазећи од теорије планираног понашања, у дисертацији се претпоставља да су ставови, субјективне норме и опажена контрола понашања кључне детерминанте намере да се изврши интернет пиратерија. Ова теоријска поставка је у бројним истраживањима потврђена и у домену интернет пиратерије, где се показује да одлука о неовлашћеном коришћењу дигиталног садржаја није случајна, већ је резултат когнитивних процена, социјалног утицаја и перципиране изводљивости таквог понашања. Поред тога, у дисертацији се полази и од теорије одвраћања, која упућује на то да очекивана извесност откривања и кажњавања као и тежине санкција може утицати на ставове појединаца према противправном понашању, а посредно и на њихову намеру.

Најпре, став према интернет пиратерији формулисан је као непосредан предиктор намере. Таква хипотеза заснива се на једној од централних претпоставки теорије планираног понашања, према којој формирање намере појединаца да спроведу одређено понашање примарно зависи од благонаклоности њиховог односа према ефектима односно последицама које би то понашање имало по њих. Другим речима, појединци лакше формирају намеру да се укључе у одређено понашање уколико његове последице га оцењују као прихватљиво, корисно или оправдано. Како литература о интернет пиратерији доследно показује да су благонаклонији ставови према пиратерији у вези са већом спремношћу да се у њој учествује, формулисана је следећа хипотеза:

X1: Повољнији став према интернет пиратерији биће повезан са јачом намером да се она и почини.

Даље, субјективне норме су у модел укључене као друга кључна детерминанта намере. Разлог за то лежи у чињеници да се интернет пиратерија често одвија у друштвеном контексту у ком је такво понашање нормализовано, релативизовано или чак прећутно одобрено од стране вршњака и других значајних група. Ако појединац перципира да његово окружење пиратерију не осуђује, већ је посматра као уобичајену праксу, вероватније је да ће и сам развити снажнију намеру да прибегне таквом понашању. Сходно томе, постављена је следећа хипотеза:

X2: Повољније субјективне норме према интернет пиратерији биће повезане са јачом намером да се она и почини.

Поред директног дејства субјективних норми на намеру, у дисертацији је испитан и њихов могући утицај на ставове. Иако класична формулација теорије планираног понашања не полази од тога да субјективне норме непосредно обликују ставове, део литературе указује да у случају друштвено и етички осетљивих понашања, попут интернет пиратерије,

мишљења и очекивања значајних других могу бити интернализована и постати основ личних вредносних процена. Зато је ова релација укључена као додатна, експлоративна хипотеза, са циљем да се провери да ли социјални утицај делује не само на намеру, већ и на сам процес формирања става. У том смислу, формулисана је хипотеза:

X3: Повољније субјективне норме према интернет пиратерији биће повезане са повољнијим ставом.

Трећа основна детерминанта намере у оквиру теорије планираног понашања јесте опажена контрола понашања. Овај конструкт у контексту интернет пиратерије обухвата уверење појединца да располаже знањем, техничким способностима и средствима неопходним за приступ и коришћење пиратског садржаја. С обзиром на то да се интернет пиратерија често перципира као технички једноставна, брза и лако доступна активност, оправдано је очекивати да ће појединци који верују да такво понашање могу лако да спроведу показивати и снажнију намеру да то заиста учине. На тој основи постављена је следећа хипотеза:

X4: Већи ниво опажене контроле понашања у односу на интернет пиратерију биће повезан са јачом намером да се она и почини.

У дисертацији су у модел укључени и конструкти теорије одвраћања, и то као фактори који пре свега обликују ставове према интернет пиратерији. Полази се од претпоставке да ће појединац који верује да постоји реална вероватноћа да његово пиратско понашање буде откривено и санкционисано такво понашање оцењивати као ризичније, мање пожељно и мање оправдано. Другим речима, већа перцепција извесности санкције требало би да коригује ставове у негативном смеру. Сходно томе, формулисана је следећа хипотеза:

X5: Већа очекивана извесност откривања и кажњавања биће повезана са негативнијим ставовима према интернет пиратерији.

Друга варијабла односи се на очекивану строгост санкција. У складу са логиком економске анализе противправног понашања, може се претпоставити да појединци не процењују само вероватноћу санкционисања, већ и тежину последица које би уследиле у случају откривања. Уколико потенцијалне санкције доживљавају као озбиљне и лично значајне, вероватније је да ће и сам чин интернет пиратерије вредновати негативније. На тој теоријској и емпиријској основи постављена је последња хипотеза:

X6: Већа очекивана строгост санкција биће повезана са негативнијим ставовима према интернет пиратерији.

IV Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација се састоји од увода, општег теоријско-контекстуалног дела, два међусобно повезана емпиријска дела, закључка, списка литературе и два прилога. Дисертација је подељена на укупно осамнаест глава.

У **уводу** су одређени предмет и циљеви истраживања, образложена научна и друштвена релевантност теме, као и представљен основни истраживачки приступ. У овом делу постављен је оквир за анализу интернет пиратерије као економског, правног и бихевиористичког феномена.

У **општем теоријском делу**, који обухвата прве четири главе, најпре су размотрена основна питања економске анализе заштите ауторског права. У том оквиру анализирани су економски значај ауторског права, појам интернет пиратерије и његове различите правне и емпиријске дефиниције, као и одређена спорна питања у вези са обимом дозвољеног умножавања за личне и некомерцијалне сврхе. Након тога, у посебној глави разматрани су могући позитивни и негативни **економски ефекти интернет пиратерије** (укључујући индиректну присвојивост, ефекат пробног коришћења, мрежне ефекте, ефекат супституције, као и статичке и динамичке последице интернет пиратерије).

У следећој глави дат је **преглед литературе** о економским ефектима пиратерије и последицама антипиратских мера. Посебно су размотрени налази о утицају пиратерије на легалну потрошњу, као и ефекти различитих мера спровођења заштите, како на страни тражње, тако и на страни понуде. У четвртој глави анализиране су **детерминанте интернет пиратерије на страни тражње** кроз релевантне теоријске моделе. Најпре су изложени кључни елементи теорије промишљене акције и теорије планираног понашања, са посебним освртом на понашање, намеру, ставове, субјективне норме и опажену контролу понашања, као и на критике и ограничења ових теорија. Потом је размотрена теорија одвраћања, њени основни конструкти, микроекономски и макроекономски модели интернет пиратерије, као и правни инструменти одвраћања, укључујући грађанскоправне, управне и кривичноправне мере заштите у онлајн окружењу.

Први емпиријски део дисертације, под насловом „*Метаанализа интернет пиратерије у светлу теорије планираног понашања и теорије одвраћања*“, представља прву централну истраживачку целину рада. У њему су, након уводног разматрања, изложени теоријски оквир и конструкти обухваћени метаанализом, као и основ за модераторску анализу у контексту дигиталне пиратерије. Потом је дат преглед релевантне литературе и детаљно је описан методолошки поступак, који обухвата стратегију претраге података, критеријуме подобности студија, екстракцију података, класификацију конструката и кодирање модераторских варијабли. У наставку су детаљно представљене коришћене **метааналитичке стратегије**, и то униваријантна метаанализа и метааналитичко структурално моделирање. Разматрана су питања међузависности података, анализе

осетљивости резултата, пристрасности публикавања и екстремних вредности, индекси прилагођености модела и модераторски ефекти.

Посебно место у овом делу заузимају **резултати метаанализе**, у оквиру којих су испитане кључне релације: Ставови → Намера; Субјективне норме → Намера; Опажена контрола понашања → Намера; Намера → Понашање; Очекивана извесност откривања и кажњавања → понашање; и Очекивана строгост казне → Понашање. Поред тога, тестирани су и метааналитички структурални модели, укључујући основни и проширени модел теорије планираног понашања, као и скраћени модел теорије одвраћања. На крају овог дела изложена је детаљна дискусија налаза, а такође и предности и ограничења метааналитичког приступа и правци будућих истраживања.

Други емпиријски део, под насловом „*Структурално моделирање интернет пиратерије у светлу Теорије планираног понашања и Теорије одвраћања*“, представља другу централну истраживачку целину дисертације. У њему су, након уводног поглавља, изложени теоријски оквир и развој хипотеза. У том делу су најпре дефинисани конструкти теорије планираног понашања и образложене хипотезе о утицају ставова, субјективних норми и опажене контроле понашања, а потом су дефинисани и конструкти теорије одвраћања, са посебним освртом на извесност откривања и кажњавања и строгост кажњавања као предикторе ставова. У наставку је приказана **методологија и истраживачки дизајн**, односно поступак прикупљања података, опис узорка, развој конструката, разматрање питања валидности и поузданости прикупљених података, као и приступ анализи података.

Потом следи поглавље са **резултатима**, у оквиру којег су приказани претходна обрада података и логичка контрола, анализа одговора неангажованих испитаника, анализа адекватности величине узорка, дескриптивна статистика и конфирматорна факторска анализа. Централни део ове истраживачке целине чини **структурално моделирање**, у оквиру кога су анализирани основни модел теорије планираног понашања и његово проширење детерминантама теорије одвраћања. Поред самих модела, разматрано је и поређење индекса њихове прилагођености, анализа резидуала и испитивање мултиваријантних екстремних вредности. На крају овог дела дата је детаљна налаза, као и предности и ограничења спроведеног истраживања, као и предлози за будућа истраживања.

После два емпиријска дела следи **закључак**, у ком су синтетизовани главни налази метааналитичког и емпиријског дела дисертације, уз осврт на научни допринос рада и могуће импликације за даља истраживања и креирање политика у области сузбијања интернет пиратерије.

Након закључка следи **списак коришћене литературе**, а затим и **два прилога**. Први прилог односи се на метаанализу, а други на структурално моделирање.

V Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација имала је за основни циљ да испита у којој мери теорија планираног понашања и теорија одвраћања могу допринети разумевању интернет пиратерије као сложеног облика противправног понашања у дигиталном окружењу. Резултати спроведених анализа показали су да је реч о феномену који настаје под заједничким дејством индивидуалних ставова, социјалних утицаја, очекиване контроле над понашањем и процене правних ризика. Применом метааналитичких техника и структуралног моделирања развијен је интегрисани оквир који омогућава прецизније разумевање механизма који подстичу или ограничавају намеру да се интернет пиратерија изврши.

Резултати дисертације у највећој мери потврђују кључне претпоставке теорије планираног понашања. Показано је да ставови према интернет пиратерији представљају централну детерминанту намере, односно да појединци који пиратерију вреднују као прихватљиву, корисну или релативно безазлену испољавају јачу намеру да се у њу укључе. Такође је показано да опажена контрола понашања представља један од најјачих и најстабилнијих предиктора намере, што указује да је интернет пиратерија у великој мери повезана са перцепцијом њене техничке лакоће и доступности. Најзад, метааналитички налази потврђују да је намера најснажнији непосредни предиктор самог пиратског понашања, што указује да интернет пиратерија у значајној мери има карактер планираног понашања. Субјективне норме су у просеку слабији непосредни предиктор намере. Истовремено, дисертација је показала да њихова улога не треба да се посматра само кроз директан утицај на намеру, већ и кроз њихову способност да обликују ставове појединаца према пиратерији. На тај начин је показано да субјективне норме могу деловати и непосредно и посредно, односно да социјални утицај може истовремено представљати извор нормативног притиска и механизам интернализације одређених ставова. Налази у домену теорије одвраћања показали су нешто нијансираније и контекстуално условљене ефекте. Метааналитички налази сугеришу да извесност и строгост санкције могу утицати на пиратерију пре свега посредно, преко ставова, док је у примарном истраживању у Србији показано да очекивана извесност откривања и кажњавања има значајан негативан утицај на ставове, док ефекат строгости санкције није био статистички поуздан. Резултати указују да у домаћем контексту већу важност има уверење да ће санкција заиста бити примењена него сама тежина запређене казне.

На основу свега изложеног, може се закључити да докторска дисертација поседује изражене теоријске, методолошке и практичне квалитете.

Посебна вредност њеног метааналитичког дела огледа се у широком обухвату анализираних истраживања, високом степену методолошке ригорозности и настојању да се на систематичан начин integriшу налази о интернет пиратерији. Кандидат је проширио постојећу доказну основу укључивањем ширег корпуса новијих истраживања, већег броја

испитиваних релација и релевантних модераторских варијабли, чиме су добијене поуздане и информативне процене о релативној снази појединих предиктора интернет пиратерије. Додатну вредност представља примена савременог хијерархијског метааналитичког приступа, као и метааналитичког структуралног моделирања, чиме су превазиђена ограничења ранијих истраживањ, заснованих претежно на једноставнијим аналитичким техникама.

Посебно је значајна и чињеница да је, поред метааналитичке синтезе, спроведено и примарно истраживање применом структуралног моделирања на узорку у Србији, чиме је омогућена провера применљивости интегрисаног теоријског модела у домаћем контексту. Додатна вредност огледа се у чињеници да је примарно истраживање спроведено на релативно великом узорку, што је обезбедило стабилност параметарских процена и одговарајућу статистичку снагу добијених резултата. Поред тога, током припреме и анализе података примењен је висок степен методолошке контроле квалитета одговора.

Значај дисертације огледа се и у томе што представља један од првих систематичних покушаја да се интернет пиратерија у Републици Србији анализира применом савремених метааналитичких и структуралних метода, у оквиру јединственог модела који интегрише две релевантне теоријске перспективе. На тај начин, дисертација даје запажен допринос развоју домаће емпиријске литературе у области економске анализе права, односно права интелектуалне својине. Поред научног доприноса, дисертација има и изражен практични значај. Њени налази могу бити од користи носиоцима права, организацијама за колективно остваривање и заштиту ауторског права, регулаторним телима и правосудним органима, као и другим актерима креативних индустрија, приликом осмишљавања ефикаснијих, уравнотеженијих и дугорочно одрживих мера за сузбијање интернет пиратерије.

VI Закључак

На основу укупног садржаја, примењене методологије и добијених резултата, може се оценити да докторска дисертација кандидата Миљана Савића под насловом „Емпиријска анализа интернет пиратерије у светлу теорије планираног понашања и теорије одвраћања“ представља оригинално и самостално научно дело, које даје и теоријски и практични допринос разумевању интернет пиратерије као сложеног феномена. У оквиру дисертације су у потпуности остварени циљеви наведени у пријави дисертације. Кандидат је показао темељно познавање истраживане области, познавање метода за прикупљање података као и напредних савремених приступа статистичкој анализи података, способност да добијене податке интерпретира и да на основу њих изведе јасне закључке и препоруке за даља истраживања. У другом делу дисертације, резултати рада имају посебну тежину и висок степен поузданости, будући да се заснивају на великом броју студија и најсавременијим статистичким техникама. У трећем делу рада, дисертација доноси прве емпиријске налазе о интернет пиратерији у Републици Србији. У односу на постојеће студије, ово истраживање

располаже знатно већим бројем опсервација, а коришћени упитник омогућава условну упоредивост резултата са налазима других студија.

Као пионирски рад у овој области, дисертација има и значајан практични допринос, јер пружа емпиријску основу за обликовање јавних политика, унапређење регулаторних и институционалних мера, као и за будућа истраживања феномена интернет пиратерије у Републици Србији. Стога сматрамо да су се стекли сви услови да се приступи њеној јавној одбрани. Слободни смо да Научно-наставном већу Правног факултета Универзитета у Београду учинимо предлог да прихвати позитивну оцену докторске дисертације и да именује комисију за јавну одбрану.

Београд, 14. април 2026. године.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

проф. др Слободан Марковић,
редовни професор
Правног факултета Универзитета у Београду, у пензији

проф. др Бранко Радуловић,
редовни професор
Правног факултета Универзитета у Београду

проф. др Драгана Драганац
ванредни професор
Економског факултета Универзитета у Београду

проф. др Данка Пурић
ванредни професор
Филозофског факултета Универзитета у Београду

доц. др Никола Илић,
доцент
Правног факултета Универзитета у Београду